

Zápis

z obhajoby disertační práce Ivy Zvěřinové

konané dne 26.6. 2019

téma práce: **Public Preferences for Environmental Policies and Behavioural Changes**

přítomní: dle prezenční listiny

Předseda komise doc. Buriánek představil členy komise, zahájil obhajobu a seznámil komisi i kandidátku s jejím plánovaným průběhem. Zmínil omluvu o absenci kolegyně Hamplové. Školitel dr. Vinopal představil kandidátku Ivu Zvěřinovou. Zmínil, že autorka začala studovat doktorát v roce 2001. Průběh jejího doktorského studia považuje za hladký. Zmínil její působení v Centru pro otázky životního prostředí, kde se většina jejích aktivit týkala této dizertační práce. Po celou dobu probíhala se školitelem spolupráce, který s potěšením sledoval její publikační činnost, zapojení se do mezinárodní akademické obce apod. Z tohoto důvodu se posunul konceptuální a metodologický rámec původního záměru. Jedná se tedy o dlouhý, ale bezproblémový průběh doktorského studia, jehož výstupy mají nejen český, ale i mezinárodní ohlas.

Kandidátka seznámila přítomnou komisi s cílem dizertační práce, její strukturou a motivaci k psaní této práce a také teoretický integrální rámec, ze kterého ve své dizertační práci vychází. V úvodu, který slouží jako formulace východisek, vysvětluje dopady o změně klimatu a následné klimatické podmínky a chování v soukromé sféře. Dodává, že se dizertační práce skládá z pěti kapitol, přičemž v každé kapitole se věnuje jedné studii.

V první kapitole pojednává o faktorech interních (postoje) a externích (normativní kontext). Kandidátka se ve své práci věnuje individuálním faktorům: postojům občanů a charakteristikám politik. Tyto interní faktory zpracovává skrz tzv. hybridní výběrový model, jenž by mohl sloužit k obohacení sociologické teorie.

V metodologické části kandidátka poukazuje na diskrepanci, která se realizuje mezi sebranými daty, kdy respondenti uvádějí potřebu chránit životní prostředí, nicméně při změně politik lidé nesouhlasí (viz návrh zdanění fosilních paliv ve Francii a reakce v podobě tzv. žlutých vest). Kandidátka představila metodologický způsob tvorby a práce s kartami, jež byly respondentům předloženy během kvantitativního šetření, a ukazuje, jak tento způsob dotazování variuje (skrz pilotáž, polostrukturované rozhovory).

Samotná analýza spočívala v metodách mixed logit, které mají společné to, že lze analyzovat různé segmenty populace, například dle sociodemografických ukazatelů. Kandidátka

zmiňuje, že se jedná o kvantitativní data kvótního výběru a výběrového experimentu, nasbíraná v Česku, Polsku a Anglii (CAPI, CAWI).

Kandidátka shrnuje výsledky těchto šetření, třízených dle výše zmíněných zemí. Ukazuje rozdíly mezi segmenty populace a jejich přístupu k opatřením pro ochranu životního prostředí.

Druhá studie se zabývala veřejnými politikami (např. uhlíková daň), která může mít potenciálně regresivní efekt. Vliv na postoj ke klimatické změně však nemá samotné množství informací, které jednotliví respondenti mají. Byly také představeny rozdílné výsledky, především odlišnost mezi Polskem a Anglií a Českem. Výhoda výběrového experimentu spočívá v tom, že lze simulovat konkrétní situaci, je možné odhadnout podíly na trhu (např. elektromobilu na trhu), čemuž se věnovala další studie. Poslední studie se zabývala tzv. self-afirmací, tedy že respondentům poskytneme možnost se přiřadit ke svým hodnotám. Aplikace tohoto přístupu spočívala na škále, kde se respondenti přiřazovali ke konkrétním pozicím a bylo zjištěno, že je prokázán efekt v přístupu ke změně politik. Nebyl však prokázán jednotný vzorec této self-afirmace, lišila se dle zemí.

V závěru kandidátka zhodnotila výhody modelů, jež aplikovala, především flexibilitu rámce při zahrnutí modelu. Zmínila také limity své práce a to například hypotetickou povahu dat či nemožnost konkrétní aplikace na aktuální témata.

Předseda komise vyzval oponenta doc. Šauera, aby shrnul svůj posudek. Vyzdvihl obsahovou stránku, která je velmi kvalitní, a také logickou strukturu, nicméně formu práce považuje za nešťastnou. Poukázal na to, že hledá, kde je konkrétní přínos autorky osobně. Kandidátka se ptá na vymezení konkrétních pojmů, se kterými pracuje, protože při multioborových pracích je třeba přesně tyto pojmy definovat, konkrétně pojem preference. Další otázka se týkala rozdílů ekonomických systémů, které má každý stát dle historického vývoje odlišný. Poukázal také na absenci zahrnutí zmínky o výzkumech, které proběhly v šedesátých letech 20. století na toto téma.

Oponent dr. Vávra oceňuje to, že se práce pohybuje na mezioborové úrovni sociologie, psychologie a ekonomie a také velmi vysokou úroveň angličtiny, kterou autorka tuto práci psala. Dr. Vávra chápe výtku prof. Šauera, ale také velmi dobře rozumí, proč autorka tuto formu zvolila. Ve čtvrté studii dr. Vávrovi chyběla rozšiřující rešerše. Poslední poznámka se týkala elektromobilů, kdy v Polsku samotná paliva mohou být problematická (z hnědého uhlí). Poslední dotaz se týkal popularizace závěrů ve srozumitelné formě neziskovým organizacím, státním orgánům apod.

Kandidátka zodpovídá nejprve otázky dr. Vávry. Souhlasí s intervencí s dalšími faktory, například kulturní kontext. Dále byl více dopodrobna přiblížen konkrétní design. Autorka

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Univerzita Karlova

Katedra sociologie

také přislíbila opravu technických chyb (bude přiložen soubor s erraty práce). Kandidátka dále blíže specifikovala rozdíly mezi Polskem a Českem a Anglií. Tezi, že s růstem podílu obnovitelných zdrojů klesá podíl skleníkových plynů, autorka dokazuje prostřednictvím konkrétní studie, jež představila pro zodpovězení otázky dr. Vávry. Kandidátka také zmínila popularizační studii, na které participovala při popularizaci závěrů.

K prvnímu posudku prof. Šauera kandidátka provedla rešerši přístupů v ekonomickém myšlení v otázce preference (posun z exogenní roviny na rovinu endogenní). Dále zmínila behaviorální ekonomii (maximalizace užitku a minimum ztráty), přičemž tento „kalkul“ v čisté podobě je již v současnosti překonán. Poté kandidátka zmiňuje teorii náhodného užitku, díky které vznikají techniky výběrového modelování. V sociologickém myšlení autorka vyzdvihuje přínos Pierra Bourdieu a jeho preferenci dle sociálních disktrincí jako základ jedné ze spojnic a dále stranické a volební preference v rámci výzkumu veřejného mínění. Tuto otázku uzavírá teorií racionální volby, jež považuje za stále existující leitmotiv mezi sociologií a ekonomikou. Rozdíl v disciplínách demonstruje na otázce, týkající se opatření pro dopady sucha, zda by měla či neměla být zavedena apod.

Kandidátka reaguje na podnět oponenta prof. Šauera, kdy autorka nechtěla mít celou dizertační práci postavenou pouze na rešerších. Jedná-li se o parafráze, je to zmíněno v poznámce pod čarou a dále prokazuje, že části její práce byly publikovány v zahraničních periodikách.

Předseda komise uzavřel příspěvky oponentů a otevřel prostor k diskusi. Dr. Kostelecký poznamenal, že se v obecném měřítku necitují autoři bývalého východního bloku a také České republiky. Autorka odpovídá, že se v jejím případě jednalo o systematickou rešerši. Dr. Vávra také přidává, že určitý kontext není možné vždy získat ze systematické rešerše. Prof. Šauer přidává dále do rozpravy význam nákladů a snahu maximalizovat náklady spolu s minimalizací ztráty, nicméně při tvorbě modelů je otázka, jak moc hrají pro respondenty náklady a nakolik je možné tento aspekt zahrnout do modelování. Kandidátka poukazuje na přítomnost takové otázky ve výběrovém experimentu.

Předseda komise doc. Buriánek uzavřel diskusi a shrnul autorčin přínos a erudovanost v tématu.

Zapisovatel: Anna Vostruhová